Työ ja turva -osasto/Tiensuu 15.10.2020

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntönne 6.10.2020

HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Hallituksen budjettiriihen suurimmat päätökset koskevat työllisyystoimia. Linjaukset muun muassa palkkatuesta ja TE-palveluiden resurssoinnista ovat merkittäviä ja oikean suuntaisia, mutta ne kohdentuvat vuoden 2021 sijaan pääasiassa vasta tuleville vuosille.

Muiden budjettiriihipäätösten osalta esimerkiksi oppivelvollisuuden pidentäminen on tärkeä päätös: pitkällä aikavälillä oppivelvollisuuden pidennys on budjettiriihen suurin työllisyystoimi, joskin sen hyödyt tulevat täysmääräisesti vasta 2060-luvun jälkeen.

Budjettiesitys on selvästi alijäämäinen. Tämä on suhdannetilanteeseen nähden perusteltua. Velanotto tulee Suomelle todennäköisesti pidemmällä aikavälillä edullisemmaksi kuin se, että riittämättömän elvytyksen takia pitkäaikaistyöttömyys lähtisi nousuun.

Työvoimapalvelut ja työllisyyden edistämisen määrärahat

Budjettiriihessä linjattu työvoimapalveluiden resurssien huomattava lisääminen (70 miljoonaa euroa) kohti pohjoismaista tasoa on erittäin kannatettava. SAK on jo pitkään tuonut esille tarpeen lisätä työttömien palveluita ja kasvokkaista tukemista. Tutkimukset osoittavat, että työttömien henkilökohtaisella ohjauksella ja neuvonnalla sekä työnhaun tukemisella on myönteisiä työllisyysvaikutuksia. Sekä työttömän itsensä että yhteiskunnan kannalta tärkeintä on mahdollisimman nopea työllistyminen ja siten työttömyyden pitkittymisen estäminen. Tähän tarvitaan kunkin työttömän tilanteeseen sopivaa yksilöllistä tukea ja oikea-aikaisia palveluita.

Budjettiriihessä linjattujen muutosten ja panostusten on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan vasta vuonna 2022. SAK ilmaiseekin huolen esimerkiksi kevään 2021 tilanteesta, kun koronakriisin vuoksi työttömien työnhakijoiden määrä on suuri. Valtion talousarviossa vuodelle 2021 korotukset työllisyysmäärärahoihin ja TE-toimiston toimintamenoihin eivät ole suuria verrattuna vuoden 2020 talousarvioon, jota tehtäessä koronakriisistä ei ollut vielä mitään tietoa. Tänä vuonna ja ensi vuoden alkuvuonna koronan vuoksi työnsä menettäneiden työttömyyden alkuvaiheen tukemiseen ja työttömyyden nopeaan katkaisuun eivät auta määrärahalisäykset alkaen vuodesta 2022.

Budjettiriihestä korostamme vielä, että siellä linjattu työttömyysturvan karenssien huomattava lyhentäminen ja porrastaminen on hyvin tärkeää

sekä työllisyysvaikutusten että työttömien inhimillisen kohtelun kannalta. SAK:n näkemyksen mukaan nykyiset karenssit ovat kohtuuttomia, ja ne tulee uudistaa toimimaan ennemmin ohjausvaikutuksena kuin rangaistuksena. Valtionvarainministeriö on kiinnittänyt samaan asiaan huomiota ja kuvannut nykyisiä karensseja suhteettoman ankariksi sekä korostanut tarvetta edellä mainittuun ohjausvaikutusajatteluun. Myös karenssien muutokset tulevat voimaan ja vaikuttavat positiivisesti vasta aikaisintaan vuodesta 2022 lähtien.

Palkkatuki

Budjettiriihessä linjattiin, että palkkatukea uudistetaan. SAK kannattaa palkkatuen kehittämistä. Palkkatukiprosenttien yhdenmukaistaminen ja esimerkiksi osatyökykyisten palkkatukitason nostaminen 70 prosenttiin ovat kannatettavia. Palkkatuella voidaan auttaa vaikeammin työllistyviä työllistymään. Palkkatuen uudistus on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2021. Työllisyysmäärärahoissa palkkatukea ei ole merkittävästi lisätty. Myös palkkatuen osalta SAK korostaa, että sitä pitäisi pystyä hyödyntämään työttömien työllistymisen edistämisessä jo ennen uudistuksen voimaantuloa keväällä 2021.

Lisäksi budjettiriihessä päätettiin selvittää toimia nuorten työllistämiskynnystä alentavista taloudellisista kannustimista. Tämä on hyvä asia. SAK onkin ehdottanut koronakriisin ajalle määräaikaista palkkatukea vastavalmistuneille nuorille.

Kuntakokeilut ja työvoimapalveluiden siirto paikallistasolle

Työllisyyden kuntakokeilujen on tarkoitus alkaa vuonna 2021 ja ne osaltaan vaikuttanevat myös tulevaan pysyvään työvoimapalveluiden rakenteeseen, jonka valmistelu on budjettiriihen päätöksen mukaan tarkoitus käynnistää.

SAK muistuttaa, että ansiopäivärahaa saavat eivät suurilta osin kuulu ensi vuonna alkavien kokeilujen kohderyhmään. SAK huomauttaa, että myös ansioturvaa saavilla työttömillä on erilaisia palvelutarpeita. Näin ollen on tärkeää kehittää kokeilun aikana myös heidän palveluitaan kohti toimivia palveluja tulevassa pysyvässä palvelurakenteessa. Panostusta tarvitaan heidänkin kohdallaan erityisesti työttömyyden alun palveluihin ja työkykypalveluihin.

Pysyvä työvoimapalveluiden palvelurakenteen uudistus on tärkeää valmistella niin, että toimijoiden vastuunjaot ja esimerkiksi rahoitusvastuut ovat selkeitä. Selkeiden vastuunjakojen tärkeys korostuu myös nyt alkavissa työllisyyden kuntakokeiluissa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

työvoimapoliittinen asiantuntija Alli Tiensuu
alli.tiensuu@sak.fi
puh. 043 824 5007